

Стильова своєрідність українських сатиричних та гумористичних віршів XVIII ст.

В.В. Сарапін*

Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава, Україна
*Corresponding author. E-mail: sarapyn.v@gmail.com

Paper received 16.07.15; Accepted for publication 31.07.15.

Анотація. У статті розглянуто специфіку стильового саморуху українських сатиричних і гумористичних віршів XVIII ст. Схарактеризовано особливості теоретичної інтерпретації жанру сатири у поетиках вказаного періоду. Проаналізовано вияв сатиричного як засобу естетичного освоєння дійсності у барокових віршах першої половини XVIII ст.

Ключові слова: стильовий синкретизм, традиція, бароко, Просвітництво, класицизм, рококо, комічне, гумор, сатира, бурлеск, травестія, пародія, іронія, віршоване оповідання

Вступ. Корпус рукописних гумористично-сатиричних віршів постав на ґрунті книжної традиції, усної народної творчості та реалій українського буття XVIII ст. До їх появи спричинилися і барокові тенденції, які ще зберігали свою художню продуктивність, і культурний дискурс Просвітництва, котрий породжував радикальну й універсальну сатиру, спрямовану на осмислення й викриття безглузких чи застарілих явищ соціальної, політичної, ідеологічної дійсності. На позір відповідаючи класичним (а подекуди й суто класицистичним) ознакам, українські сатиричні й гумористичні вірші названого періоду мали синкретичну стильову природу, оскільки включали у себе барокову двоплановість і наявність підтекстів, рокайльну гру словом і сюжетом. Така їх своєрідність не була об'єктом окремої наукової розвідки. Тож наша *мета* – вивчити синкретичну поетику сатиричних і гумористичних віршів XVIII ст. в її саморусі, у зв'язку з національною інтерпретацією сатири як жанру і сатиричного й гумористичного як засобів творення комічного.

Виклад матеріалу. У другій половині XVIII ст. розвивалася сатира як ліро-епічний жанр («1764 года декабря 23 дня К.Р.», «Плач киевських монахов», «Доказательства Хама Данилея Куксы потомственны», «Плач дворянина», «Сатира на слобожан»). Натомість для першої половини століття властивий активний розвиток сатири як виду комічного. За слушним зауваженням М. Бахтіна, «сатиричне ставлення до дійсності, реалізоване в якому-небудь жанрі, має здатність перетворювати й оновлювати даний жанр. Сатиричний момент вносить у будь-який жанр коректив сучасної дійсності, живої актуальності, політичної та ідеологічної злободенності» [2, стб. 936]. Тож вияв сатиричного як образотворчого чинника простежується і в «Сатиричній вірші 1786 року», близькій до бурлескно-травестійної орації, й у віршованому оповіданні (анекдоті) «Отець Негребецький», і в бурлескно-травестійній думі «Пекельний Марко», і в соціально-побутовій віршовій казці «Вірша про Кирика» та ін. [Детальніше про це див.: 11].

Сатира як жанр ліро-епічної поезії була відома на українських теренах з кінця XVI ст. Так, В.Шевчук вважає найдавнішою пам'яткою цього жанру «Пасквіль із 1575 р.» Івана (Яна) Жоравницького, простежує «сатиричні елементи» у творчості Бартоломея Зиморовича, Лазаря Барановича, Климентія Зіновієва, називає «майже всуціль сатиричною» книгу Данила Братковського «Світ, по частках розкладений», апе-

лює до анонімних зразків XVII ст., зокрема «Сатири на Яна Собеського», «Ей, Іване, поповичу-гетьмане» [15, с. 555] та ін.

Жанр традиційно розглядався в академічних поетиках. Приміром, Феофан Прокопович повчав, що сатира «має бути в'їдливою і дотепною, бичуючи людські вади» [10, с. 438]. Утім, намагаючись виправити їх, поет повинен остерігатися, аби «не спричинити шкоди і не роз'ятрити душі, замість того щоб зцілювати» [10, с. 438]. Шукаючи опертя у класиці, автор «De arte poetica» наводив уривок з четвертої книги Тіта Лукреція Кара «Про природу речей» (текст вірша подаємо у перекладі українською А. Содомори. – В.С.):

- 11] З лікаря приклад беру: коли хоче дитині подати
- 12] Щонайгіркіший полин, то насамперед келиха вінця
- 13] Щедро обмазує медом довкіл – золотавим солодким,
- 14] Щоб нерозважне дитя, дотулившись до вінців устами,
- 15] Тут же відчуло принадну солодкість; тоді мимоволі
- 16] Й ліки гіркі проковтне – на здоров'я обман йому піде,
- 17] Бо, в такий спосіб недуги позбувшись, на ноги зведеться [12, с. 84].

Отже, ідкість сатири, мала урівноважуватися «поетичною солодкістю», під якою Феофан Прокопович розумів різноманітність змісту («багато гострих думок, привабливі вставні маленькі оповідання і таке інше, що служить розвазі» [10, с. 439]), простоту стилю, співвідносного з буденним мовленням і зрозумілого читачеві. Теоретик закликав «осіб поіменно не <...> зачіпати», а, наслідуючи попередників, використовувати вигадані («краще грецькі») імена, що «означували якусь ваду», тобто вже містили в собі відповідну, впізнавану освіченим читачем, конотацію.

Митрофан Довгалевський уточнював, що «предметом, або змістом сатири є певний ганебний вчинок, гідний зневаги і ганьби. Як, наприклад: пияцтво, розбій, злодійство і т.д.» [6, с. 347], а призначенням – «виправлення хиб». Джерелом повчання і перевиховання, на думку автора «Саду поетичного», найчастіше бувають «великий авторитет і гідність». Утім, коли високозаносний дидактизм «деякі хиби не може виправити, <...> то, пишучи поеми, в яких уміло та вдало викриваються вади порочних людей, можна їх легко виправити, бо сатира вже самим висміюванням виликає рани недоліків» [6, с. 347-348]. Прикметно, що Митрофан Довгалевський уже орієнтувався не на

класицистичну абстракцію (образів, моральних взірців, колізій тощо), а пропонував каталогізацію характеристик і вчинків, водночас спрямовуючи поетів на самостійні етологічні судження. На його переконання, вся сатирична «поема – це розповідь, в якій дається певна оцінка пороків, викриваються лихі люди, малодушні, невдячні, ганебні, злодії, жадібні, п'яниці, ліниві, зухвалі, вказується на шкоду від їхніх пороків і на користь від чеснот або зображується сама дійова особа, наче на малюнку, з уяви» [6, с. 347-348].

Проте у першій половині XVIII ст. сатира переважно була предметом осмислення у контексті різноманіття ліричних жанрів, тлумачилася «як лірика обурення» [4, с. 461], але мало розроблялася в теорії і реалізувалася «в чистому вигляді» на практиці. Причому сатиричне як специфічне ціннісне ставлення до дійсності у барокових текстах виступало естетичним елементом етичних рефлексій авторів, часто сусідячи з пародіюванням і травестуванням. Так, у трагедокомедії «Владимир» Феофана Прокоповича предмет осміяння (опір старого новому) характеризувався через гротескну поведінку й бурлескне мовлення суб'єктів – жерців. Просторі монологи близькі до пародій на ляменти і слова-проповіді, а пафосний урочистий тон висловлювання комедійних (негативних) персонажів про істинні мотиви власної поведінки і систему цінностей створює бурлескний ефект. Для прикладу згадаймо монолог Жеривола про старого цапа, якого підніс Володимир для жертви «старим богам»: «Даде вчера единого козла, тако худа, / тако престарѣлаго, тако безтѣлесна, / Тако изнуренного, иссохша, безчесна, / тонка, лиха, немощна, безкровна, безплотна, – / Еще ноже не приях, а смерть самохотна / постиже его. Гнѣв ли уби его божий, / Или яко не бѣ в нем, кромѣ лихой кожи / и под кожею костей, тѣлесе ни мало [14, с. 381].

Висміювання Ірода у серйозній частині п'єси Митрофана Довгалевського «Комическое дѣйствие» диктує відповідне його сприйняття і тлумачення: у бароковому тексті йдеться про «нерозумність» протистояння персонажа промислу Божому, про марність і хибність опору зла наперед-визначеній перемозі Добра. Така ж семантика плачу Діоктита у «комедії» Георгія Кониського «Воскресеніє мертвих». Натомість сміх інтермедій обох авторів переважно гумористичний, добродушний, спрямований на врівноваження космосу драматичного тексту (гармонізації високої та низової його частин як уособлення метафори світ-театр), позаяк, за слушним зауваженням І.Бондаревської, «гумор має дивовижну властивість за будь-яких обставин тішити душу і тіло, робити людину поблажливою і задоволеною. Він буде власні смислові коди поза дією бінарних опозицій наявного і належного, які позбавляють людину спокою і почуття цілісності існування» [3, с. 232].

Епіграми Івана Величковського, в яких виразно простежується сатиричне начало, спрямовані на моралізаторську проповідь християнських чеснот мирянина: поміркованість у думках, словах і вчинках, уміння бачити істинний сенс буття у прихованих духовних проявах, піднесення внутрішньої краси людини («Рыдал би еси, аще вѣдал бы возможно...», «Не жити, еже ясти...», «На образ пресвятои Богородици, ветху и некраснѣ начертанну», «На образ юноши красящегося, ему же смерть тайно вослѣдует», «На образ старца,

держашего клеписдру»). Адресатами цих творів виступають люди з властивими їм позитивними чи негативними рисами: старі й молоді («О сивизнѣ»), поети («Пишущему стихи») й шевці («Шевцу убогому стихи»), п'яниці («На хміль»), задрісники і злорадці («Кто на чуждая рад, то и сам уловлен бывает»), удавано ревні миряни («Не кождій свят и святоша») – усі, котрих «смерть ровняет». Кожен із дво- або чотиривіршів являє собою лапідарну, часто алегоричну замальовку з життя («На скупого», «Смерть», «На лисого», «Уж, Євва», «До жонатих», «Невѣста», «О жоноцком разумѣ», «Пиворѣзови» тощо). Негативні явища в житті людини чи суспільства в Івана Величковського виступають предметом насмішкливої і співчутливої бесіди з читачем.

Натомість епіграми Климентія Зіновієва являють собою сатиричні інвективи людських хиб, тлумачених як гріхи. Проступки злотворців перед Богом і людьми, заслуговуючи осміяння і засудження, виступають тут підставами для просторих повчань, спрямованих на утвердження істинно християнського життя. У контексті Климентієвої книжки викривально-дидактичні вірші слугують ілюстрацією тези про терпеливість і милосердя Боже, яке випробовують «злі люди» – наклепники («О клеветниках»), свавільники («О пеняковатых людех злых»), злодії («О не хотящихъ трудатися честнымъ трудом. То есть о злодѣяхъ»), присяголомники («О присягающихъ не по правдѣ», «О клебущихся ложно»), скнари («О людехъ самыхъ себе гладомъ убивающихъ, скупости ради») п'яниці («О хороубѣ з пянства бываемой», «О зарекающихся горѣлки пити, и знову пючихъ», «О пянствѣ»), невігласи («О невѣгласах, которые писаниемъ святымъ выкладываютъ, что полезное на ползу душъ ихъ»), нечесні і мстиві урядовці («О злоубѣ людей памятозлыхъ урядовыхъ»), «О урядовыхъ людехъ, слушающихъ ябедниковъ») і торговці («О купцахъ и продавцахъ фалшивыхъ»), неправдиві свідки («О свѣдителяхъ неправдивых, злеща пуд-сулы приимующих и ложно свѣдѣтельствующих»), боржники («О должникахъ, хто кому должень, або теж винен», «О угубающихъ з долговъ»), жорстокі чоловіки («О мужех злых, убивающих жоны своя до смерти») тощо. У викривальний каталог поета потрапляють особи різного віку, статі, соціального стану, виду занять, етнічної приналежності.

Переважно сатира Климентія Зіновієва являє собою моралізаторську констатацію відступлення людини від ідеалу, яка завершується доброзичливим звертанням до адресата з порадою щодо покаяння і виправлення недоліків характеру чи поведінки. Проте подибуємо окремі твори, написані під виразним впливом манери мандрівних дяків з властивою їм самоіронією, нарочитим самозневаженням, поєднаним з кепкуванням з адресата, що, у свою чергу, закорінене у народно-святоко-вому осміянні і лихослів'ї. Наприклад, «Нищенский вѣршь» – це пародія на сватання, де сміховим прийомом виступає бурлескне самовихваляння чеснот жениха-жебрака:

А правда гречный естемъ и хороший:
И багатый же много мѣю воший.

.....

А ты мнѣ за той скарбѣ ничего не дай:

Тылько за мене дочку свою отдай.

І ще минѢ дай много и вѢна:

Хоча при намнѢи из вязочку сѢна.

Або найдорожшю рѢчь, мѢхъ половы,

И додатку к тому добрый кул соломы [7, с.68].

Водночас весільний сюжет вірша пов'язується з колячковим віншуванням господареві та його дочці, закоріненим ще в архаїчному уславленні тілесності і плідності, а у модерну добу інтерпретованому у сміховому народно-побутовому ключі:

А тепер буд собѢ такъ велими здорова

И товста якъ яловая корова.

А дочка нехай ростеть якъ телица:

Жеб хорошая була молодица [7, с. 68].

Відгук «вільного рекреаційного сміху бурсака», який, за спостереженням М.Бахтіна, «був споріднений з народно-святковим сміхом» [1, с. 528], органічно поєднаний із сатиричним дидактизмом, простежувався в ряді українських гумористично-сатиричних віршів середини XVIII ст.

До таких насамперед належать «Лікарство на болящих немощію п'янства, ілі Бахуса новоізобретенное», «Піснь на корчму», «Ой, як мене моя мати дала до школи» тощо. Зауважимо, що елементи сатири у них співіснують з різдвяним і великоднім осміянням, майданною карнавальністю народної коміки. Бароковий сміх (у його естетичних виявах – гуморі, пародії, травестії, бурлеску, іронії, гротеску) спрямовується на впорядкування світу, на вдосконалення людської природи.

У цей період сатира тісно пов'язана з пародією. Як твердить М. Бахтін, «історично їх не можна роз'єднувати: всяка суттєва пародія завжди сатирична, і всяка суттєва сатира завжди поєднується з пародіюванням і травестуванням застарілих жанрів, стилів і мов» [2, стб. 938]. Так, вірш «Лікарство на болящих немощію п'янства, ілі Бахуса новоізобретенное», поруч із власне сатирою на пияцтво як аморальне явище, являє собою пародію на поширені лікарські поради і травники, які часто переписували студенти, канцеляристи, козаки. З середини XVIII ст. дійшли «рукописи довідників з назвою «Фармакопеа, или Аптека, или Врачебныца», з останньої третини та кінця XVIII ст. – рукописний травник, лікарські та господарські поради, замовляння, лікарський порадник і травник із збірки Івана Сокальського 1781 р., рукопис із лікарськими та господарськими порадами, замовляннями, кулінарними рецептами та ін.» [9, с. 5]. Зосібна, порадник «ЛѢкарства ѡписа(нъ)ніе, которимы бѣ(з) ме(ди)ка в дому всАкъ поратоватсА можетъ» третьої чверті XVIII ст., що походить із с. Лютецька Гадяцького полку, включає в себе короткі описи симптомів класифікованих на той час хвороб та способи їх лікування, рецепти приготування ліків та виконання процедур («способ лѢченА») для боротьби з ними.

Так, при «гипокон(ъ)дрі» слід «наипе(р)вей хорому да(т) пу(р)гацію, и то учини(т) разъ, и другої, и третой, что(б) вычистился якънайлучше волнимъ лѢкарствомъ, и упу(с)ти(т) кровь з(ъ) жили salwatellis з(ъ) по(д) малого палца у руки, або еще и лу(ч)ше о(т)вори(т) геморойди, ежели би хорій билъ скло(н)ній до того, потимъ даватъ зрана и на ночь то: возми зелія карду(с) бенедикти, молодо в(ъ) маю собраного, усушеного, двѢ горсты, квѢту матери(н)чиного горсть, шевлѢій сухой двѢ щипты, шку(р)ки помара(н)чонихъ, дробно

покраяни(х), сухи(х), тры щипти, все покра(й) і сховай. А гди потреба, возми того зелія, в(ъ)разъ помѢшаного, двѢ щипты, влїй води /38зв./ щипты, влїй води теплой двѢ кватерки, вари з(ъ) по(ль)години, процеди, трохи присолодив(ъ)ши, давай хорому випи(т) не заразомъ, але поволѢ, чи(н) та(к) зрана и на ночь. В(ъ)мѢсто пива нехай хорій пиє(т) то: возми древа сандалу червоного, покраяного, древа яловцево(г)[о] саду, сасафрасъ, ка(ж)дого по четири 6 лота, скорі вну(т)рней древа ясеневого сухого три лоти, вайштину бѢлого 5 lotów, ганусу 2 лоти, води гарцей 5, намочи презъ ночь, а на утро вари, а(ж) трета ча(ст) википи(т), процеди презъ сукно, сховай на зи(мь)но. Нехай то хорій пиє(т) вмѢсто пива.

Купели на сію хоро(бу). Вари(т) в водѢ зелія, яко то є(ст): чебрец(ъ), матери(н)ку, лебѢдка, меду(н)ки, калачики и роме(н) п(ъ)сѢй» [8, с. 46]. Отже, у тексті подибуємо значний перелік лікарських трав і препаратів із них, просторий опис процедур, застосування яких передбачає зцілення чи поліпшення стану хворого. Цей принцип побудови тексту покладено в основу вже загаданого вірша «Лікарство на болящих немощію п'янства, ілі Бахуса новоізобретенное». Сюжетотворчим стрижнем тексту є наслідування рецепту помічного «зілля» для того, в кого «болізьн необачна» – похмілля через безмірне вживання персонажем «любимої сивухи». Пародіювання загальновідомого побутового жанру поєднується у вірші з бурлеском: про те, що виходить за межі моральної норми, що фізично потворне, і має засуджуватися, ігноруватися, говориться з нарочитою серйозністю і співчуттям. Як і в статті з фармацевтичного довідника, у творі спочатку описується симптоматика хвороби (страждання «очень на похмілля»), встановлюється причина недуги, а саме втрата почуття міри пияком, котрий напивається спиртного «по самії вуха», називаються предмети, які калічать хворого («стакани, чаші, кубли, чванці, полні питія»), вказується на труднощі лікування («Немощі сей не улічить і сальвачна баня» [13, с. 183]). Деталізований реєстр найновіших («новоізобретенних») способів боротьби з «болізьню» – це опис тортур, яким має піддаватися пияк, аби видужати:

Треба дубовим суком спину шмарувати,

А трясущіся руки у сук ізв'язати.

Голова ж, которая как не распадется,

Моністом желізім та ж да прикується! [13, с. 183]

Я-герой нарочито серйозно грає свою роль лікаря, котрий знає секрет зцілення. Його вдавано співчутливий монолог являє собою і насмішку, кепкування з хвороби пияцтва, і викриття людської вади. Оповідач подає бурлескний перелік лікувальних процедур, які мають допомогти впоратися з «немощію». П'яницю слід на три дні «закинуть в яму, щоб не видів неба», напоїти «поленими зіллями», зокрема «Помазать його маслом, тим, що з березьєв, / Так, щоб помазаний ні всидів, ні влєжав» [13, с. 183], зимової пори змусити «полчаса стоять на морозі/ В единой рубашкі...» [13, с. 184], а в разі рецидиву посадити в мішок і бити й «лоскотать доволі». Дієтою при такій хворобі є вимушене голодування («сухар давати на день»). Такий каталог дій, спрямованих на завдання фізичного страждання аморальній особі, заснований і на бароковій низовій традиції, близькій до народної сміхової

культури з властивим їй осміянням-передражнюваням, і на рокайльній тенденції до зображення тілесності у різних її проявах (пияцтва як надмірності). Водночас вірш насичений просвітницьким (класицистичним) моралізаторством, покликаним не тільки викрити, скільки навчити істинної чесноти – тверезості і почуття міри. Відтак звернення я-героя до пияка являє собою просторе повчання заради його ж користі: «Внуши сей совіт, умом всяк трезвий, / Прийми про пам'ять сей совіт полезний!» [13, с. 184].

Сатиричне осміяння пияцтва як морального зла особи і суспільства органічно поєднується з пародією і в «Пісні на корчму». За основу взято опис шляху досягнення святості, зокрема мучеництво за віру. Пародіюються насамперед сюжет про жертву і страждання канонізованої особи, а також пізнання її історії та культу мирянами. Невідомий автор творить бурлескуну реальність – позитивний гіперболізм, що має негативну конотацію. «Великомучениця горілиця» пройшла «крізь огонь і воду», «пивницю», «столицю», «скляницю». Поклоніння такій святій проявляється у пиятиці, вона не допомагає людям, а вводить «во біду і незгоду», виступаючи не небесною заступницею, а «подружницею і злокозницею».

Зауважмо, що жартівливий сміх, заснований на фольклорно-святковій системі образів застілля (пиття як гуляння), поєднується у цьому вірші з осміянням-викриттям пияцтва як морального зла, властивого і

духовенству, і мирянам: «Подвигом добрим подвизалася еси, великомученице згорілице, / Уподобилася еси овим попом і дияконом, і дяком, / І ченцом, іши нам, неборакам простакам» [13, с. 184]. Безвідносно до суспільного стану чи втаємниченості щодо духовних питань під впливом горілки люди здобувають не благодать й умиротворення, а навпаки, втрачають ціннісні орієнтири, їхня поведінка виходить за межі пристойного і належного:

Коли ми тебе познаємо,
Киями ся махаємо,
За волосся ся торгаємо,
По болоту ся валяємо [13, с. 184].

У «Пісні на корчму» немає виразного дидактичного акценту, але і пародійність, і бурлеск у ній спрямовані на викриття і виправлення пороку.

Висновки. Поетика проаналізованих сатиричних і гумористичних віршів засвідчує складну динаміку художніх тенденцій в українській літературі XVIII ст. Вона синкретична за своєю стильовою природою, оскільки включає в себе нерозчленовано-злите співіснування у текстах елементів бароко, рококо, класицизму. Найбільш продуктивними засобами творення комічного у творах Феофана Прокоповича, Митрофана Довгалевського, Івана Величковського, Климентія Зіновієва, в анонімних рукописних віршах середини XVIII ст. є пародія, бурлеск, травестія, іронія, сатира, гротеск.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Бахтин М.М. Рабле и Гоголь // Бахтин М.М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. – 2-е изд. – М.: Худож. лит., 1990. – С. 526-536.
- [2] Бахтин М.М. Сатира // Литературная энциклопедия терминов и понятий / Под ред. А.Н. Николюкина. Институт научн. информации по общественным наукам РАН. – М.: НПЦ «Интелвак», 2003. – Стб. 936.
- [3] Бондаревська І. Парадоксальність естетичного в українській культурі XVII–XVIII століть. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2005. – 307 с.
- [4] Величковський І. Твори/ Вступні статті С.І. Маслова, В.П. Колосової та В.І. Крекотня. – К.: Наукова думка, 1972. – 190 с.
- [5] Горнфельд А.Г. Сатира // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: В 86 томах (82 т. и 4 доп.). – СПб., 1900. – Т. 28(А). – С. 461.
- [6] Довгалевський М. Сад поетичний // Слово многоцінне. Хрестоматія української літератури, створеної різними мовами в епоху Ренесансу (друга половина XV – XVI століття) та в епоху Бароко (кінець XVI – XVIII століття): в 4-х кн. / Кер. проекту проф. В.Яременко; упоряд. В. Шевчук, В. Яременко. – К.: Аконті, 2006. – Кн. 4. Література пізнього Бароко. – С.226-529.
- [7] Зіновієв Климентій. Вірші. Приповісті посполиті / Підготовка тексту І.П. Чепіги. Вступ. стаття В.П. Колосової та
- І.П. Чепіги. Історико-літературний коментар В.П. Колосової. – К.: Наукова думка, 1971. – 389 с.
- [8] Лікарські та господарські порадики XVIII ст. (Серія: Пам'ятки української мови). – К.: Наукова думка, 1984. – 127 с.
- [9] Передрієнко В.А. Передмова // Лікарські та господарські порадики XVIII ст. (Серія: Пам'ятки української мови). – К.: Наукова думка, 1984. – С. 5-16.
- [10] Прокопович Ф. Сочинения / Под редакцией И.П. Еремина. М.-Л.: Издательство Академии наук СССР, 1961. – 501 с.
- [11] Сарапин В.В. Поетика українських віршованих оповідань другої половини XVIII ст. // Науковий огляд: Науковий журнал. – 2013. – №1. – С. 169-178.
- [12] Тіт Лукрецій Кар. Про природу речей / Пер. з латин. А. Содомора. — К.: Дніпро, 1988. – 192 с.
- [13] Українська література XVIII ст. Поетичні твори. Драматичні твори. Прозові твори. – К.: Наукова думка, 1983. – 693 с.
- [14] Хрестоматія давньої української літератури: до кінця XVIII ст. / Упоряд. акад. О.І. Білецький. Вид. третє, доповнене. – К.: Радянська школа, 1967. – 782 с.
- [15] Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI–XVIII століть: У 2 кн. Книга друга: Розвинене бароко. Пізнє бароко / В.О. Шевчук. – К.: Либідь, 2005. – 728 с.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Bahtin, M.M. Rable i Gogol // Bahtin M.M. Heritage of Francois Rabelais and the folk culture of the Middle Ages and the Renaissance. – 2nd ed. – М.: Artistic literature., 1990. – P. 526-536.
- [2] Bahtin, M.M. Satire // Literary Encyclopedia of terms and concepts / Ed. A.N. Nikolyukin. Institute of Scientific. Information for Social Sciences. – М.: SPC "Intelvak" 2003 – С. 936.
- [3] Bondarevska, I. The paradox of aesthetic in Ukrainian culture of XVII–XVIII centuries. – К., Publ. PARAPAN, 2005. – 307 p.
- [4] Velychkovskiy, I. Works / Introductory articles S.I. Maslova, V.P. Kolosovoyi and V.I. Krekotnya. – К.: Naukova Dumka, 1972. – 190 p.
- [5] Gornfeld, A.G. Satire // Brockhaus and Efron Encyclopedic Dictionary: in 86 volumes (82 vol. and 4 app.). – SPb., 1900. – Vol. 28(A). – P. 461.

- [6] Dovhalevskyi, M. Poetic garden // Many-valuable word. Reader on Ukrainian literature created in different languages in the Renaissance (second half of the XV – XVI century) and Baroque (end XVI – XVIII century): in 4 Vol. / Project Manager prof. V.Yaremenko; compilation. V.Shevchuk, V.Yaremenko. – K.: Aconite, 2006. – Book. 4. Literature of the late Baroque. – P. 226-529.
- [7] Zinoviiv, Klymentii. Lyrics. Proverbs of Commonwealth // Preparation of text I.P. Chepihy. Introductory article V.P. Kolosovoyi and I.P. Chepihy. Historical and literary commentary V.P.Kolosovoyi. – K.: Naukova Dumka, 1971. – 389 p.
- [8] Medical and economic advisers of XVIII century. (Series: Sights of Ukrainian language). – K.: Naukova Dumka, 1984. – 127 p.
- [9] Peredriienko, V.A. Foreword // Medicinal and business advisers of XVIII century. (Series: Sights of Ukrainian language). – K.: Naukova Dumka, 1984. – P.5-16.
- [10] Prokopovich, F. Works / Ed. I.P. Eremyn. M.–L.: Publishing House of the Academy of Sciences of USSR, 1961. – 501 p.
- [11] Sarapyn, V.V. Poetics of Ukrainian poetic stories of the second half of the XVIII century. // Scientific Review: Scientific journal. – 2013. - №1. – P.169-178.
- [12] Titus Lucretius Carus. On the Nature of Things / translation from Latin A. Sodomora. – K.: Dnieper, 1988. – 192 p.
- [13] Ukrainian literature of the XVIII century. Poetry. Dramatic works. Prose. – K.: Naukova Dumka, 1983. – 693 p.
- [14] Readings on ancient Ukrainian literature: the end of the eighteenth century. / Comp. acad. O.I. Biletskyi. 3rd ed. – K.: The Soviet school, 1967. – 782 p.
- [15] Shevchuk, V. Muse Roksolanska: Ukrainian literature of XVI–XVIII centuries: In 2 book. Book Two: A mature Baroque. Late Baroque / V.O. Shevchuk. – K.: Lybid, 2005. – 728 p.

Style peculiarity of Ukrainian satirical and humorous poems of eighteenth century

V.V. Sarapyn

Abstract. The article deals with the specifics of stylistic self-motion of Ukrainian satirical and humorous poems in the eighteenth century. Peculiarities of theoretical interpretation of satire genre of the specified period are characterized. Satirical expression as a means of aesthetic understanding of reality in the baroque poems of the first half of the eighteenth century is analyzed.

Keywords: *stylistic syncretism, tradition, Baroque, Enlightenment, Classicism, Rococo, comic, humor, satire, burlesque, travesty, parody, irony, poetic story*